

Ordeņa piešķiršana

Publicēts: 11.03.2021.

Lāčplēša ordeņa piešķiršana

Par ordeņa dibināšanas dienu simboliski pieņemts uzskatīt 1919. gada 11. novembri, kad Latvijas armija padzina no Rīgas Bermonta–Avalova armiju. Tomēr pirmoreiz apbalvošana ar šo ordeni notika tikai 1920. gada 11. novembrī, kad Satversmes sapulce jau bija pieņēmusi likumu par Lāčplēša Kara ordeni (1920. gada 18. septembrī).

Pirmie ordeni 1920. gada 13. augustā ar Ministru kabineta lēmumu tika piešķirti septiņiem augstākajiem Latvijas armijas komandieriem – ģenerālim Pēterim Radziņam, pulkvežiem Mārtiņam Peniķim, Krišjānim Berķim, Jūlijam Jansonam, Jānim Apinim, pulkvežleitnantiem Oskaram Dankeram un Jānim Puriņam. Viņi arī tika apstiprināti par ordeņa domes locekļiem.

Vēlāk domi papildināja ar septiņiem Saeimas deputātiem. Tie bija Jānis Goldmanis, Kārlis Kasparsons, Rainis, Jūlijs Celms, Voldemārs Zāmuēls, Jānis Rubulis un Markus Gailītis. Domes priekšsēdētājs bija Valsts prezidents. Pirmais šo amatu ieņēma Jānis Čakste.

Ar apbalvošanu saistītos jautājumus izlēma Lāčplēša Kara ordeņa dome, kuras priekšsēdētājs bija Valsts prezidents. Domes sastāvā vēl bija septiņi Saeimas deputāti un septiņi Lāčplēša Kara ordeņa augstāko šķiru kavalieri.

Pirms tam armijas pulkos izveidotās komisijas izskatīja konkrētos apbalvošanas pieteikumus, sastādīja detalizētu varoņdarba aprakstu, apkopoja liecinieku ziņojumus un sastādīto apbalvošanas anketu jeb listi iesniedza apstiprināšanai kara ministram, kurš to savukārt izvērtēja un akceptēšanas gadījumā nodeva tālāk ordeņa domei jautājuma galīgai izlemšanai.

Ordeņa statūtus izstrādāja Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris A. Stalbe. Tiem bija 62 punkti, kuros tika noteikta gan ordeņa piešķiršanas kārtība, gan tā izskats, gan ordeņa kavalieru pienākumi un tiesības.

Ordenim bija trīs šķiras, kas bija piešķiramas vienīgi par kara nopelniem tiem, kuri izpildījuši pienākumu pret valsti ar grūtiem un izciliem varoņdarbiem. Ar augstāku šķiru varēja apbalvot tikai tad, ja bija saņemta zemāka. 60 statūtu apakšpunktos detalizēti tika norādīts, par kāda veida nopelniem ordenis piešķirams.

Ordeņa statūtos tika noteiktas arī dažas priekšrocības, ko baudīja ordeņa kavalieri. Viņi drīkstēja ordeņa zīmes saņemt par velti, to attēlus izmantot saviem zīmogiem, papīriem utt., nēsāt karavīra tērpu, neatrodoties aktīvā dienestā, saņemt bezmaksas medicīnisko palīdzību.

Lāčplēša Kara ordeņa kavalieriem bija priekšrocības, iegūstot militāru izglītību, izskatot citādi vienlīdzīgas kandidatūras augstiem amatiem armijā vai flotē, priekšroka tika dota ordeņa kavalieriem. Viņiem pienācās arī divtik ilgs atvaļinājums, un, uzrādot ordeņa apliecību, viņi ar vilcienu varēja braukt par puscenu. Ordeņa kavalieru mirstīgās atliekas pēdējā gaitā pavadīja ar militāru godu.

Pirmo reizi Lāčplēša Kara ordeni pasniedza Rīgā, Esplanādes laukumā, 1920. gada 11. novembrī Jānis Čakste. Pēdējā Ordeņa domes sēde, kurā tika lemts par ordeņa piešķiršanu, notika 1928. gada 1. novembrī. Pēdējā ordeņa piešķiršana notika 1928. gada 11. novembrī Liepājā. Tos pasniedza Valsts prezidents Gustavs Zemgals.

<https://www.president.lv/lv/ordena-pieskirsana>